

УДК 657.6

Жирна Вікторія Олександрівна

магістрант

Київського національного університету технологій та дизайну

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД
ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З
ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ**

***Анотація.** Стаття обґрунтовує необхідність удосконалення організаційних та методичних засад обліку, аналізу і аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємствах в сучасних умовах розвитку як важливих факторів зміцнення їх фінансового стану. Дослідження проведено за допомогою методів узагальнення та порівняння. Автором визначено особливості організації та методичні засади ведення обліку, аналізу і аудиту розрахунків підприємств з постачальниками і підрядниками, здійснено порівняння їх відображення в обліку за національними і міжнародними стандартами. На основі проведеного дослідження запропоновано низку заходів з їх удосконалення.*

***Ключові слова:** облік, аналіз, аудит, розрахунки з постачальниками і, підрядниками, фінансовий контроль, організація.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання при наявності конкуренції на ринках збуту підприємства змушені продавати продукцію, товари, виконувати роботи та надавати послуги з подальшою їх оплатою.

Найпоширенішими видами розрахунків у торговельній діяльності є розрахунки з постачальниками та підрядниками за придбані товари і інші матеріальні цінності, без них, природно, не обійтися жодному ритейлеру. Але існують поставки, які не мають безпосереднього відношення до придбання товарів: надання різних послуг, наприклад, придбання основних засобів і устаткування, не призначених для продажу, оплата комунальних платежів, за послуги інших сторонніх організацій.

Важливе значення має достовірне відображення в обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, тому що суми дебіторської та кредиторської заборгованості, а також періоди її оборотності впливають на фінансовий результат організації і спотворюють загальну картину фінансового стану підприємства. Крім того, неправильна оцінка операцій з розрахунками з постачальниками та підрядниками може викликати накладення податкових санкцій через несвоєчасне відображення виручки від продажу товарів, і, як наслідок, невірно обчислених податку на прибуток, податку на додану вартість; невірне відображення в балансі співвідношення позикових і власних коштів.

Іншими словами, для підприємств аналіз, облік та аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками має особливе значення. Від своєчасності надходження товару залежить ефективність діяльності організації торгівлі. Саме тому визначення організаційних і методичних засад обліку, аналізу і аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками відіграє важливу роботу в роботі підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, практичні та методичні особливості організації аналізу, обліку та аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємствах окреслені в роботах вітчизняних науковців, зокрема, таких як: В. Базилевич, Ф. Бутинець, І. Бланк, М. Ван Бред, Ю. Верига, Ю. Власюк, Н. Дорош, М. Пушкар, В. Швець, та інші. Проте, в період трансформації складання фінансової

звітності за міжнародними стандартами виникає потреба в детальному розгляді питань з даної теми.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні шляхів удосконалення організаційних та методичних засад обліку, аналізу і аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємствах в сучасних умовах розвитку як важливих складових формування фінансових потоків та чинників зміцнення їх фінансового стану.

Виклад основного матеріалу. В даний час жодна існуюча організація не може обійтися без послуг сторонніх організацій. Постачальники матеріальних благ здійснюють ресурсне забезпечення технологічного процесу (чи то виробництва, чи надання послуг): поставляють товари, надають приміщення в оренду, забезпечують електрикою, зв'язком, опаленням і т.п. Підприємства, в свою чергу, постійно ведуть розрахунки з постачальниками за придбані цінності і надані послуги.

Сьогодні, в умовах складного економічного становища, зростає ризик несплати рахунків, що призводить до виникнення дебіторської і кредиторської заборгованостей. У процесі фінансово-господарської діяльності виникнення заборгованості є неминучим, проте вона не повинна виходити за рамки граничних значень. Дебіторська та кредиторська заборгованості, що виникли у зв'язку з встановленою системою розрахунків, вважаються нормальними, якщо термін погашення їх ще не настав.

Дебіторська заборгованість, як правило, становить близько третини і більше оборотних активів організації.

Ковальов В.В. у своїй книзі «Введення в фінансовий менеджмент» відзначає, що дебіторська заборгованість - це заборгованість юридичних і фізичних осіб даному господарюючому суб'єкту [6, с. 45].

Натомість, Румянцева А. Ю. виокремила дебіторську заборгованість, як особливу форму кредитування юридичних і фізичних осіб, підкріплену або не підкріплену законодавчою базою [7, с.117].

У процесі господарської діяльності поряд з дебіторською заборгованістю виникає кредиторська, яка за розрахунками з покупцями виникає при авансуванні покупцем поставки товару (надання послуги), тобто, з моменту надходження сум авансу і попередньої оплати покупці і замовники виступають у ролі кредиторів організації. Кредиторська заборгованість за отриманими авансами і передоплаті погашається за фактом реалізації цінностей, виконання робіт при пред'явленні покупцям (замовникам) розрахункових документів.

Облік дебіторської заборгованості на національному рівні регулює П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [4]. При цьому, в міжнародній системі стандартизації окремо відведеному обліку такої статті, як дебіторська заборгованість, просто немає. Однак, деяка схожість вітчизняного стандарту спостерігається по відношенню до МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», де прописані правила оцінки дебіторської заборгованості [5].

Відповідно до МСБО 39 дебіторська заборгованість – це незмінний фінансовий актив з фіксованим рівнем, що підлягає оцінюванню та не має котирування на активному ринку [5]. Дебіторська заборгованість (згідно параграфу 9 МСБО 39) визначається за амортизованою собівартістю і з використанням методу ефективного відсотка.

Облік зобов'язань розпочинають з його визначення, оцінювання та фіксування в системі рахунків. Якщо у питанні визнання зобов'язань П(С)БО та МСФЗ вирівняні (визначення їх може бути означене та існує імовірність пониження економічних доходів внаслідок погашення існуючої заборгованості), то згідно оцінювання зобов'язань є певні відмінності. Так, згідно П(С)БО 11 поточні зобов'язання відображені в балансі за сумою погашення [3]. Згідно з МСБО 13 певні види зобов'язань можуть бути оцінені із використанням попередніх оцінок. У МСФЗ для аналізу балансової вартості застосовують наступні види оцінок: поточна

собівартість, вартість розрахунку (платежу), теперішня вартість, справедлива вартість, тощо. Щодо питання списання заборгованості з балансу, то згідно П(С)БО, і за МСБО абсолютно однаково визначено момент списання заборгованості з балансу - час, коли вона погашена, анульована або строк його дії вичерпано.

До оцінки та аналізу кредиторської заборгованості також застосовується МСФЗ 37 «Резерви, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». Інформація у фінансових звітах про дебіторську та кредиторську заборгованість викладена в МСФЗ 32 «Фінансові інструменти – розкриття інформації та подання інформації». Згідно з українським законодавством, облік бухгалтерського кредитного боргу регулюється П(С)11 «Зобов'язаннями».

Міжнародний стандарт фінансової звітності (IAS) «Подання фінансової звітності» регламентує розкриття в звіті про фінансовий стан інформації про торгову та іншу дебіторську і кредиторську заборгованості. Короткострокові і довгострокові заборгованості повинні подаватися у звіті про фінансовий стан як окремі розділи.

Відзначимо, що нормальне функціонування облікового процесу неможливе без належної організації обліку заборгованості перед постачальниками та підрядчиками, яка виникає через розрив у часі від моменту переходу права власності на придбані товари, виконані роботи чи надані послуги та моменту їх оплати. Підґрунтям оцінки якості організації обліку та оптимальності системи розрахунків загально визнано аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками.

В процесі роботи підприємства постійно вступають у різноманітні розрахункові відносини з постачальниками та підрядниками. Метою проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками згідно МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» [1].

Аудит операцій з постачальниками та підрядниками проводять у такому порядку: 1) здійснюють перевірку стану бухгалтерського обліку, фінансової звітності та внутрішнього контролю організації; 2) оцінюють основні показники підприємства; 3) здійснюють аналіз даних інвентаризації розрахунків; 4) перевіряють реальність кредиторської заборгованості; 5) звіряють правильність відображення зобов'язань в обліку; 6) проводять перевірку правильності оприбуткування підприємством отриманих від постачальників ТМЦ; 7) правильності відображення в обліку вартості виконаних робіт та отриманих послуг; 8) здійснюють перевірку дотримання цін і тарифів.

У висновку необхідно відзначити, що облік та аудит розрахунків з постачальниками і підрядниками мають різний і дуже складний правовий характер, а бухгалтерське і податкове законодавство, що регулює такі відносини, містить багато прогалин. Оскільки зростання заборгованостей самого підприємства чи його контрагентів перед ним веде до зміни грошових потоків, що в подальшому впливає на його платоспроможність і фінансову стійкість. Саме тому, для покращення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками, на нашу думку, особливу увагу доцільно звернути на такі аспекти:

- використовувати субрахунки позабалансового рахунку 10 «Кредиторська заборгованість», які дозволять контролювати кредиторську заборгованість за конкретним договором, термін сплати якої ще не настав та прострочену заборгованість з вітчизняними та іноземними кредиторами, не допускати прострочення чи порушення термінів її сплати, тим самим покращувати ліквідність та платоспроможність підприємства;
- вести облік із застосуванням субрахунків другого порядку рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», які відображатимуть заборгованість, термін виплати якої ще не настав,

відстрочену та прострочену заборгованість, дозволять контролювати та не допускати її прострочення, що буде позитивно впливати на фінансовий стан підприємства;

- для посилення контролю за обліком зобов'язань на підприємстві необхідно використовувати аналітичну таблицю, яка дасть можливість контролювати кредиторську заборгованість за кожним постачальником і підрядником та терміни її погашення чи прострочення;
- для обліку залишків на рахунках постачальників необхідно вести Реєстри документів підприємства до сплати постачальникам, які сприятимуть зростанню ефективності облікової роботи.

Загалом, дієвим інструментом ефективного формування грошового потоку на підприємстві, внаслідок виконання ним своїх зобов'язань і контролю за зменшенням обсягів дебіторської заборгованості, є запровадження системи бюджетування, яка є достатньо ефективною у поєднанні з бухгалтерським та управлінським обліком.

За допомогою низки заходів щодо вдосконалення організаційних засад обліку та аналізу розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками, можна контролювати обсяги дебіторської і кредиторської заборгованостей в цілому, попереджаючи порушення термінів її сплати та ефективного формування грошових потоків на підприємствах.

Література

1. Міжнародний стандарт аудиту 200 "Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту" // Аудиторська палата України [офіційний сайт]. 2010. URL: <http://www.apu.com.ua>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.01.00 р. №20 із змінами та доп. від 10.01.2012. URL: <http://zakon.nau.ua/>

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 13 «Подання поточних активів та зобов'язань». URL:[http:// www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua)
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затв. наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237. URL: <http://zakon.nau.ua/>
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» (зі змінами та доповненнями станом на 01.01.2012). URL:// [http:// www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua)
6. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалев. М.: Финансы и статистика, 2006. 768 с.
7. Румянцева А.Ю. Управление дебиторской задолженностью на предприятии / А.Ю. Румянцева. Санкт-Петербург, 2004. 127 с.